

дьян, які проживають на території радіоактивного забруднення; 13) дотації на обіди, придбання путівок до санаторіїв і будинків відпочинку за рахунок фонду споживання.

Л. П. Гаращенко.

УХВАЛА — різновид усного або документально оформленого рішення, що приймається суд. органом, зборами, конференцією, з'їздом громад. організації, наук. колективу, політ. партії тощо відповідно до норм процес. законодавства або заздалегідь обумовлених процедур. За спрямованістю й змістом У. фактично є висновком за результатами розгляду, аналізу та обговорення відповідного питання, події або явища, узгодженим вираженням поглядів і позицій з обговорюваної проблеми. За юрид. наслідками У. може бути обов'язковою для виконання або мати форму рекомендацій. Як правило, складається з преамбули, мотивувальної та резолютивної частин. Може прийматись одноособово, колегіально або колективно простою чи кваліфікованою більшістю голосів або шляхом консенсусу.

В. П. Нагребельний.

УХВАЛА СУДУ — 1) У широкому значенні — акт застосування судом норм процес. права, спрямований на вирішення окремих (насамперед процедурних) питань, що виникли у процесі розгляду конст., цив., госп. або крим. справ. Як правило, У. с., що набула законної сили, є обов'язковою для всіх держ. і громад. установ, підприємств та організацій, посадових осіб і громадян та підлягає виконанню на всій території України.

2) У конст. судочинстві — рішення КС України з процедурних питань (відкриття або припинення провадження у справі, відмова у відкритті провадження тощо), а також про притягнення до відповідальності особи, яка виявила неповагу до суду чи перешкоджала проведенню його пленарного засідання. Інколи У. с. може виноситись з метою редакційного уточнення тексту раніше прийнятого рішення КС України. Вимоги до У. с. та порядок їх винесення визначені ст. 44, 46, 48–50, 53 Закону України «Про Конституційний Суд України» (1996).

3) У цив. судочинстві: а) У. с. першої інстанції — постанови суду, якими вирішуються окремі питання, пов'язані з рухом провадження у цив. справі, різноманітні клопотання і заяви осіб, що беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи, зупинення або закриття провадження у справі, залишення заяви без розгляду. За суб'єктами постановлення ухвали поділяють на одноособові та колегіальні, залежно від того, яким складом суду розглядалася справа; б) У. с. апеляційної інстанції — постанови суду, які виносяться з окремих питань процес. характеру, пов'язаних з розвитком провадження у цій стадії, а також постанови суду щодо результатів вирішення по суті апеляційної скарги у передбачених ЦПК України випадках. У. с. першої, апеляційної та касаційної інстанцій, що набули законної сили, переглядаються у зв'язку з нововиявленими обставинами судом, який їх постановив. У. с. першої інстанції про відмову в задоволенні заяви про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами може бути оскаржена в порядку, встановленому ЦПК.

4) У госп. судочинстві — процес. документ, який приймається госп. судом у разі, якщо госп. спір не вирішується по суті (відкладення розгляду справи, зупинення, припинення провадження у справі, залишення позову без розгляду тощо). Розрізняють осн., додаткову і

окрему ухвалу суду. Зміст, умови і порядок винесення ухвал, їх роз'яснення, виправлення і надсилання передбачені ГПК України (ст. 4–5, 17, 20, 24–27, 31, 62–64, 67–69, 77–81, 86–89, 106 та ін.). Постановлення У. с. у госп. процесі може здійснюватись і на стадії виконання суд. рішення (ст. 118–122 ГПК).

5) У крим. судочинстві — усі рішення, крім вироку, які виносять суди першої, апеляційної і касаційної інстанцій у суд. засіданнях у колегіальному складі.

У. с. виносяться, зокрема, з питань про: направлення справи для провадження додаткового розслідування; нове обвинувачення, притягнення до крим. відповідальності іншої особи; притягнення до відповідальності за завідомо неправдиві показання, неправильний переклад і неправильний висновок; закриття крим. справи; обрання, зміну або скасування запобіжного заходу; застосування заходів безпеки; відводи і призначення експертизи. У. с., у т. ч. окремі ухвали, як правило, виносяться судом у нарадчій кімнаті й викладаються у вигляді окремого документа, який підписується всім складом суду (ст. 273, 276, 278, 279 КПК України). У. с. першої інстанції, якщо інше не передбачено законом, набуває законної сили і виконується після закінчення строку на подачу апеляції, а ухвала апеляційного суду — після закінчення строку на подання касаційної скарги. Ухвали апеляційної і касаційної інстанцій набувають законної сили негайно після їх оголошення, крім випадків, передбачених КПК. У. с., що не підлягають оскарженню, набувають сили і виконуються негайно після їх винесення (ст. 402 КПК).

В. П. Нагребельний, Г. П. Тимченко.

● **УХИЛЕННЯ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ШЛЯХОМ САМОКАЛІЧЕННЯ АБО ІНШИМ СПОСОБОМ** — злочин, передбачений ст. 409 КК України. Об'єктом його є порядок проходження військ. служби. З об'єктивної сторони злочин виявляється у таких формах: 1) ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військ. служби шляхом: самокалічення або шляхом симуляції хвороби; підроблення документів чи іншого обману (ч. 1 ст. 409); 2) відмови від несення обов'язків військ. служби (ч. 2 ст. 409). Ухилення чи відмова від несення обов'язків військ. служби передбачає ухилення чи відмову від несення військ. служби: назавжди або протягом певного строку; постійно або тимчасово — у певній військ. частині (підрозділі), на певній території (місцевості), у певному військ. формуванні, роді військ, під час надзвичайного чи воєнного стану, військ. конфлікту чи бойової обстановки, в умовах тривалого закорд. відрядження тощо, а також ухилення чи відмову від несення — постійно або тимчасово — окремих обов'язків військ. служби (систематичне несення прикордонної, вартової чи іншої спец. служби, участі в заняттях, походах, польових навчаннях, стрільбах тощо). Самокалічення — це штучне покалічення самому собі будь-якого органа чи тканини тіла, порушення їх функцій, спричинення якого-небудь захворювання або загострення хронічного захворювання. Шкода здоров'ю може бути заподіяна вогнепальною чи іншою зброєю, сильнодіючими, отруйними речовинами, наркотичними, механічними, термічними засобами тощо. Для кваліфікації злочину за ст. 409 не має значення, чи унеможливило самокалічення несення військовослужбовцем усіх або окремих обов'язків військ. служби і чи спричинило воно непридатність його до військ. служби повністю або частково.

Симуляція хірургічної, нервової, психічної, інфекційної, венеричної чи іншої хвороби, симуляція отруєнь полягає в тому, що військовослужбовець, зображуючи певні симптоми чи синдроми, вдає із себе хворого або перебільшує захворювання, яке у нього є насправді (агрвація хвороби).

Підроблення документів — це виготовлення фальшивого документа або внесення до справжнього документа неправдивих відомостей. Іноді обман полягає в тому, що військовослужбовець доводить до відома командира (начальника) завідомо неправдиві дані про певні події чи обставини або свідомо замовчує їх з метою ухилитися від військ. служби.

Відмова від несення обов'язків військ. служби — найзухваліша форма злочину, передбаченого ст. 409. Полягає в тому, що військовослужбовець відкрито, не вдаючись до обману, заявляє про своє небажання нести військ. службу взагалі або постійно чи тимчасово у певній місцевості, у надзвичайних умовах виконувати спец. обов'язки військ. служби або виконувати обов'язки за певною спеціальністю чи у певні дні (вихідні, святкові) тощо і/або фактично припиняє їх виконувати. Ця відмова може полягати і в бездіяльності — коли військовослужбовець хоча й перебуває на території військ. частини (у місці служби), але демонстративно не виконує обов'язків військ. служби, явно ігноруючи встановлений порядок її проходження.

Якщо військовослужбовець відмовляється під час бою діяти зброєю, відповідальність настає за ст. 429. Ухилення від несення обов'язків військ. служби незалежно від того, яким шляхом воно досягнуте, а також відмова від несення таких обов'язків вважаються закінченим злочином з моменту фактичного припинення несення обов'язків військ. служби. Тривалість ухилення не має значення для кваліфікації і враховується тільки при призначенні покарання. Одна лише заява про небажання проходити військ. службу без конкретних дій (бездіяльності), спрямованих на здійснення вказаного наміру, не є відмовою від несення обов'язків військ. служби.

Суб'єктом злочину є військовослужбовець. Суб'єктом відмови від несення обов'язків військ. служби не можуть бути: військовозобов'язаний; курсант у разі відмови від подальшого навчання у військ. навч. закладі; особа, яка проходить військ. службу за контрактом, чи особа офіцерського складу, яка проходить кадрову військ. службу, — в разі небажання її проходити в подальшому.

З суб'єктивної сторони злочин характеризується прямим умислом. Кваліфікуючими ознаками злочину є вчинення його в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці. Злочин у формі ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військ. служби шляхом самокалічення тощо карається триманням у дисциплінарному батальйоні строком до 2 років або позбавленням волі на той самий строк, у формі відмови від несення обов'язків військ. служби — позбавленням волі на строк від 2 до 5 років, а за кваліфікуючих обставин — позбавленням волі на строк від 5 до 10 років.

М. І. Хавронюк.

УХИЛЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ — передбачені КК України умисні дії засудженої за злочин особи, які полягають у намаганні unikнути належного і повного виконання призначеного судом покарання. Якщо особа ухиляється від сплати штрафу або від позбавлення пра-

ва обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю, це діяння відповідно до ч. 1 ст. 389 карається вправними роботами на строк до 2 років або обмеженням волі на той самий строк. Ухилення від відбування громад. чи виправних робіт особою, засудженою до цього покарання, карається арештом на строк до 6 міс. або обмеженням волі на строк до 3 років (ч. 2 ст. 389).

Самовільне залишення місця обмеження волі або злісне ухилення від робіт або систематичне порушення громад. порядку чи встановлених правил проживання, вчинені особою, засудженою до обмеження волі згідно з ч. 1 ст. 390, карається позбавленням волі на строк до 3 років. Неповорнення до місця відбування покарання особи, засудженої до обмеження волі, якій було дозволено короткоточасний виїзд, після закінчення строку виїзду карається обмеженням волі на строк до 2 років або позбавленням волі на той самий строк (ч. 2 ст. 390). Відповідно до ч. 3 ст. 390 неповорнення до місця відбування покарання особи, засудженої до позбавлення волі, якій було дозволено короткоточасний виїзд, після закінчення строку виїзду карається позбавленням волі на строк до 3 років.

О. М. Костенко.

УХИЛЕННЯ ВІД ПРИЗОВУ ЗА МОБІЛІЗАЦІЄЮ — злочин, передбачений ст. 336 КК України. Його об'єктом є порядок комплектування ЗС України та ін. військ. формувань під час мобілізації. Способи У. від п. за м. подібні до способів ухилення від призову на строкову військ. службу. Проте на відміну від ухилення від призову на строкову військ. службу У. від п. за м. у вигляді бездіяльності полягає у нез'явленні суб'єкта не обов'язково до призовної дільниці, а й безпосередньо до військ. частини, військ. установи, які зазначені в повістці або наказі військ. комісара. Крім того, можливі й інші способи У. від п. за м. (напр., незаконне отримання т. зв. броні).

Суб'єктами злочину є громадяни чоловічої або жіночої статі — військовозобов'язані, що перебувають у запасі першої або другої категорії, віком від 18 років до граничного віку перебування у запасі першого або другого розряду (для різних категорій військовозобов'язаних цей вік становить 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65 років). При цьому із жінок — лише ті, які звільнені з військ. служби за контрактом у запас; мають за спеціальністю мед. підготовку або підготовку, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю за переліком, що визначається КМ України; придатні до військ. служби за станом здоров'я і віком, а у воєнний час — жінки, які не мають дітей або мають дітей, старших 8 років, та які у віці від 18 до 40 років пройшли заг. військ. навчання.

Не є суб'єктами цього злочину військовозобов'язані, які не підлягають призову на військ. службу під час мобілізації: заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами держ. влади, іншими держ. органами, органами місц. самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому КМ України; визнані відповідно до висновку ВЛК тимчасово непридатними до військ. служби за станом здоров'я на термін до 6 міс. (з наступним проходженням військово-лікарської комісії); чоловіки, на утриманні яких перебувають п'ятеро і більше дітей віком до 16 років (такі чоловіки можуть бути призвані на військ. службу у разі їх згоди тільки за місцем проживання); жінки, на утриманні яких перебувають діти віком до 16 років (такі жінки можуть бути призвані на військ. службу в разі їх згоди і тільки за місцем прожи-